

- MAŁYSZKO A. 2006. Brzoza niska (*Betula humilis* Schrank) w Puszczy Knyszyńskiej – analiza lokalnych populacji. Praca magisterska. Politechnika Białostocka, Białystok.
- POLAKOWSKI D. 1962. Ochrona ginących gatunków roślin torfowiskowych na Pomorzu Wschodnim. Ochr. Przyr. 28: 137-158.

### Summary

In 1980s, in the area of Gródecko-Michałowska Basin, Shrubby Birch *Betula humilis* was recorded in several places, among others in the areas of present nature reserves „Gorbacz”, „Rabinówka” and „Jeziro Wiejki”. In the 2008 Polish Society for Birds Protection (PTOP) has started to carry out the assignments concerning Shrubby Birch protection in nature reserve „Jeziro Wiejki”. During the research work 4 new shrubs were found in the reserve in addition to the 2 ones known before. Another 3 new shrubs were located in a drainage ditch beyond the nature reserve. Within the next few years, 2 more were found, also in a drainage ditch nearby the „Jeziro Wiejki”. In 2010 a new stand of shrubby birch was spotted south of the village of Kowalowy Gród. The birch occurred along the northern forest margin. The last, third stand of shrubby birch was found in 2013 near by the border of nature reserve „Gorbacz”. All *B. humilis* shrubs in nature reserve „Jeziro Wiejki” were exposed by cutting adjacent trees and bushes by PTOB in 2008 and 2010. The stand nearby the village Kowalowy Gród was exposed also by PTOB in 2012.

Adres autorki:

Edyta Kapowicz  
Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków  
ul. Kolejowa-Wejmutka  
17-230 Białowieża  
e-mail: ekapowicz@ptop.org.pl

**Marcin Stanisław Wilga, Mirosław Wantoch-Rekowski**

## **NOWE STANOWISKO ROZETKI WIERZBOWEJ *HYPOCREOPSIS LICHENOIDES* (TODE: FR.) SEAVER (*ASCOMYCOTA*) NA POJEZIERZU KASZUBSKIM**

**A new locality of Willow Gloves *Hypocreopsis lichenoides* (Tode: Fr.) Seaver (*Ascomycota*) in the Cashubian Lake District**

### Wstęp

Rozetka wierzbowa *Hypocreopsis lichenoides* (Tode: Fr.) Seaver, syn. *Acrospermum lichenoides* Tode, należy do gromady *Ascomycota*, klasy *Sordariomycetes*, rzędu *Hypocreales* i rodziny *Hypocreaceae* (Kirk et al. 2001, Nyberg 2008, Index Fungorum). Gatunek ten występuje w Ameryce Północnej (USA, Kanada) oraz w Europie, w jej północnej oraz centralnej

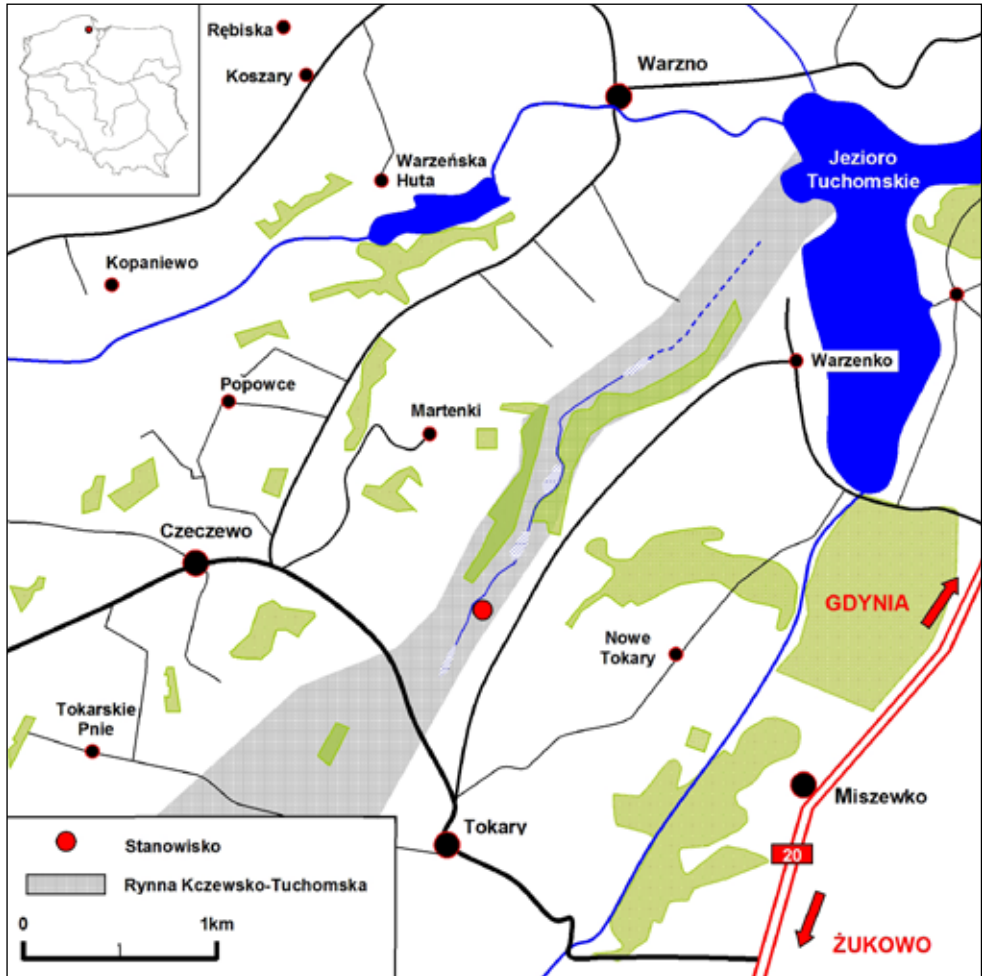
części, m.in. w Fennoskandii, Francji, Hiszpanii, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Luksemburgu oraz w północnej Rosji (Strid 1967, Dennis 1978, Shubin i Krutov 1979, Niemelä i Nordin 1985, Samuels 1988, Hansen i Knudsen 2000). Grzyb preferuje drewno wierzb *Salix* spp., najczęściej wierzby uszatej *S. aurita* i szarej *S. cinerea*, oraz leszczyny pospolitej *Corylus avellana*. Sporadycznie odnotowano jego obecność na innych gatunkach drzew i krzewów, np. na czeremście zwyczajnej *Padus avium*, kruszynie pospolitej *Frangula alnus*, dzikim bzie koralowym *Sambucus racemosa* i in. (Dennis 1978, Niemelä i Nordin 1985, Hansen i Knudsen 2000). Omawiany takson jest pasożytem grzybów należących do rzędu *Hymenochaetales*, zwłaszcza szczeciniaka żółtobrzegiego *Hymenochaete tabacina* (Sowerby) Lév. (Cauchon i Quéllette 1964, Niemelä i Nordin 1985, Hansen i Knudsen 2000). Tworzy on na pniach oraz gałęziach podanych powyżej drzew i krzewów pomarańczowobrazowe promienisto-palczaste podkładki, zawierające owocniki typu perytecjum (Dennis 1978).

W Polsce takson ten został opisany zaledwie z kilku stanowisk, położonych w jej północno-zachodniej części: Kaliska, rezerwat Jezioro Głębokie, Biały Dwór, Kołtki, Kolonia Kazimierz, Kol. Biskupice, Żarańsko, rezerwat Wrzosowisko Sowno (Stasińska 2004a, 2004b, 2011). Kolejne stanowiska znaleziono w okolicach Raduńska w pow. sępoleńskim (Kujawa i Gierczyk 2011) oraz w Kołobrzegu (Twardy 2012) i w miejscowości Gąskowo, gmina Dygowo w powiecie kołobrzesckim (Kujawa i Gierczyk 2012).

Celem niniejszej publikacji jest uzupełnienie informacji o rozmieszczeniu rozetki wierzbowej w Polsce oraz zwrócenie uwagi na zagrożenie jej ochrony jako gatunku rzadkiego, pominiętego w wykazie krajowych *Ascomycota* (por. Mułenko et al. 2008).

### Stanowisko na Pojezierzu Kaszubskim

Zostało ono stwierdzone we wschodniej części Pojezierza Kaszubskiego, w pobliżu miejscowości Tokary położonej w województwie pomorskim, w powiecie kartuskim i gminie Przdokowo – ATPOL CA-88. Stanowisko (ryc. 1) jest zlokalizowane w dnie dość głębokiego i szerokiego polodowcowego rozcięcia erozyjnego, należącego do zespołu Rynny Kczewsko-Tuchomskiej; potocznie obiekt ten nazywany jest Doliną Martenki. Płaskie dno rynny stopniowo opada i dochodzi do brzegu Jeziora Tuchomskiego, a dość strome zbocza są miejscami porośnięte lasem. Jego fragmenty mają charakter prawie naturalny i nawiązują najczęściej do kwaśnej buczyny niżowej *Luzulo pilosae-Fagetum* oraz subatlantyckiego lasu grądowego *Stellario holostea-Carpinetum betuli*. Inne fragmenty to sztuczne zalesienia z udziałem m.in. sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris* i modrzewia *Larix* sp. W pobliżu kilku zatorfionych oczek wodnych wytworzyła się brzezina bagienna *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*. Na obrzeżach oczek napotkamy mech torfowiec *Sphagnum* sp., czermień błotną *Calla palustris*, chronionego częściowo bobrka trójlistnego *Menyanthes trifoliata* (Rozporządzenie 2012), fiołka błotnego *Viola palustris* i inne gatunki flory. W dnie rynny, wzdłuż cieku, rosną m.in. skupiska olszy czarnej *Alnus glutinosa*, brzozy brodawkowatej *Betula pendula* i wierzby szarej *Salix cinerea*. Nieleśne dno rynny zostało częściowo zajęte przez łąki i ziołorośla, które w niższej położonych partiach są podmokłe. Stwierdzono tam m.in. chronione storczyki z rodzaju stoplamek (kukułka): stoplamek szerokolistnego *Dactylorhiza majalis* i stoplamek Fuchsa *D. fuchsii* (Rozporządzenie 2012).



Ryc. 1. Położenie stanowiska rozetki wierzbowej *Hypocreopsis lichenoides* (Tode.: Fr.) Seaver w Rynnie Kczewsko-Tuchomskiej w rejonie Tokar, Pojezierze Kaszubskie.

Fig. 1. Situation of the locality of Willow Gloves *Hypocreopsis lichenoides* (Tode.: Fr.) Seaver in Rynna Kczewsko-Tuchomska in the area of Tokary, Cashubian Lake District.

Rozetkę wierzbową (fot. 1) zauważono na zamierających gałęziach wierzby szarej, rosnącej w miejscu podmokłym, na skraju niewielkiego błotnistego ciek. Stwierdzono kilka jej podkładek rosnących w towarzystwie szczeciaka żółtozbrzegiego *Hymenochaete tabacina* (leg. M.S. Wilga & M. Wantoch-Rekowski, det. M. Wantoch-Rekowski, 22.10.2011). Materiał przesłano do zbiorów Instytutu Badań Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Turwi (ZB-ŚRiL, nr 11/MWR/25.11.11).

Pomimo bardzo skrupulatnych obserwacji w latach 2011-2012 innych okolicznych zarośli z *Salix cinerea*, nie stwierdzono kolejnych miejsc występowania omawianego gatunku.



Fot. 1. Podkładka rozetki wierzbowej *Hypocreopsis lichenoides* (Tode.: Fr.) Seaver w Rynnie Kczewsko-Tuchomskiej w rejonie Tokar, Pojezierze Kaszubskie. Fot. M. S. Wilga, 22.10.2011 r.  
Photo 1. The stroma of Willow Gloves *Hypocreopsis lichenoides* (Tode.: Fr.) Seaver in Rynna Kczewsko-Tuchomska in the area of Tokary, Cashubian Lake District. Photo. M. S. Wilga, 22.10.2011.

### Podsumowanie

Badania autorów potwierdzają fakt współwystępowania rozetki wierzbowej oraz szczeci-niaka żółtobrzegiego, który jest gospodarzem tego pierwszego gatunku. Oba taksony rosły na zamierających gałęziach wierzby szarej, wymienianej w literaturze jako jedno z najczęstszych podłoży egzystencji rozetki (najwięcej notowań). Nowe stanowisko rzadkiego w Polsce grzyba jest jednym z argumentów do objęcia ochroną miejsca jego występowania, które zostało zakwalifikowane jako Zespół Krajobrazowo-Przyrodniczy "Martenki" (Anonim 2012).

### LITERATURA

- ANONIM. 2012. Warzenko – informacje o miejscowości. In: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Warzenko>. Ostatnia aktualizacja: 17.03.2012 r.
- CAUCHON R., QUELLETTE R.G. 1964. Association of Stromatocrea cerebriforme and Hypocreopsis Species with Hymenochaete Species. *Mycologia* 56, 3: 453-455.
- DENNIS R.W.D. 1978. *British Ascomycetes*. Wyd. 3, Lubrecht & Cramer Limited, Vaduz.
- HANSEN L., KNUDSEN H. 2000. *Nordic Macromycetes. 1. Ascomycetes*. Nordsvamp c/o Botanical Museum, Copenhagen.
- INDEX FUNGORUM. Genus *Hypocreopsis*. In: [www.speciesfungorum.org./Names/Names.asp](http://www.speciesfungorum.org./Names/Names.asp). Data dostępu 6.06.2013.

- KIRK P.M., CANNON P.F., DAVID J.C., STALPERS J.A. (Eds). 2001. Ainsworth and Bisby's Dictionary of the Fungi. 9 ed. CABI Bioscience, Wallingford.
- KUJAWA A., GIERCZYK B. 2011. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych w Polsce. Część IV. Wykaz gatunków przyjętych do rejestru w roku 2008. Przegł. Przyr. 22, 1: 17-83.
- KUJAWA A., GIERCZYK B. 2012. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych w Polsce. Część VI. Wykaz gatunków przyjętych do rejestru w roku 2010. Przegł. Przyr. 23, 4: 3-59.
- MUŁENKO W., MAJEWSKI T., RUSZKIEWICZ-MICHALSKA M. 2008. A preliminary checklist of micromycetes in Poland. Wstępna lista grzybów mikroskopijnych Polski. In: MIREK Z. (Ed.). Biodiversity of Poland. Vol. 9. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- NIEMELÄ T., NORDIN I. 1985. *Hypocreopsis lichenoides* (Ascomycetes) in northern Europe. Karstenia 25: 75-80.
- NYBERG G.E. 2008. Trollhand – *Hypocreopsis lichenoides*. En ascomycet på frammarsch? Umeå Universitet. Umeå.
- ROZPORZĄDZENIE 2012. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin. Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm., Warszawa.
- SAMUELS G.J. 1988. Fungicolous, lichenicolous and myxomyceticolous species of *Hypocreopsis*, *Nectriopsis*, *Nectria*, *Peristomialis* and *Trichonectria*. Mem. New York Bot. Garden 48: 1-78.
- SHUBIN V., KRUTOV V. 1979. Fungi of Karelia and Murmansk region. Nauka, Leningrad.
- STASIŃSKA M. 2004a. *Hypocreopsis lichenoides* (Fungi, Ascomycetes), new to Poland. Acta Soc. Bot. Pol. 73, 2: 135-137.
- STASIŃSKA M. 2004b. Materiały do rozmieszczenia *Hypocreopsis lichenoides* (Ascomycetes) w Polsce. In: JENDRZEJCZAK E. (Ed.). Przyroda Polski w europejskim dziedzictwie dóbr natury. Streszczenia referatów i plakatów. 53 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Toruń-Bydgoszcz, 6-11 września 2004: 141.
- STASIŃSKA M. 2011. *Hypocreopsis lichenoides* (Fungi, Ascomycetes) in Poland. Plant Div. Evol. 129, 3-4: 301-306.
- STRID A. 1967. *Hypocreopsis lichenoides* (Tode ex Fr.) Seaver, a rare ascomycete. Svensk Bot. Tidskr. 61: 79-87.
- TWARDY T. 2012. *Hypocreopsis lichenoides*. ID: 198298. In: SNOWARSKI M. Atlas grzybów Polski. [http://www.grzyby.pl/gatunki/Hypocreopsis\\_lichenoides.htm](http://www.grzyby.pl/gatunki/Hypocreopsis_lichenoides.htm). Data dostępu 6.06.2013.

### Summary

The article describes a location of Willow Gloves *Hypocreopsis lichenoides* (Tode.: Fr.) Seaver found in the eastern part of the Cashubian Lake District. Information on the species distribution in the world, in Europe and in Poland has been provided as well as information on its ecology. The need for protection of the new locality of the fungus within the planned Landscape-Nature Complex "Martenki" has been emphasized.

Adresy autorów:

Marcin Stanisław Wilga  
al. Wojska Polskiego 48/1  
80-268 Gdańsk-Wrzeszcz  
e-mail: wilga47@wp.pl

Mirosław Wantoch-Rekowski  
80-394 Gdańsk  
ul. Kołobrzaska 56 A/12  
e-mail: mirki@mirki.kaszuby.pl